

Obrana Augsburského vierovyznania

Cisár i mnohí iní vplyvní svetskí i duchovní muži boli presvedčení o potrebe reformovať cirkev, a tak spočiatku boli naklonení k zmierlivému postupu voči evanjelikom. Neskôr sa však dali intrigami a štváním strhnúť k tvrdému a násilnému postupu.

Príprava – Podvrátenie

Po odovzdaní Vierovyznania boli medzi kniežatami tri mienky o tom, ako by mal cisár a snem pokračovať v otázke viery. Podľa najtvrdšej cisár mal žiadať všetky kniežatá, krajiny a mestá zachovávať Wormský edikt v plnom znení. Táto mienka bola blízka legátovi Campegiovi. Druhá, miernejšia, ktorej bol naklonený aj cisár Ferdinand, bola vyjadrená v rade katolíckych stavov 27. júna, „aby Vierovyznanie evanjelikov preskúmali rozumní a čestní muži bez nenávisti, a aby sa prijalo, čo sa zhoduje s evanjeliom, so slovom Božím a s kresťanskou cirkvou, čo sa však nezhoduje, aby slovom Božím podvrátili a tak sa dosiahla pravá kresťanská dohoda.“¹¹ Konečne tretia mienka bola, aby sa zostavilo a prečítalo podvrátenie Vierovyznania. Cisár si mal pritom vyhradiť, že sa evanjelici podrobia jeho rozhodnutiu; v opačnom prípade náboženské otázky sa mali prenechať všeobecnému cirkevnému snemu. V rokovaníach sa pokračovalo najskôr podľa druhej mienky, neskôr podľa tretej a prvej. Zostavili komisiu katolíckych teológov, aby vypracovali

Podvrátenie – Confutatio.

V komisii boli okrem iných: Ján Eck, Ján Faber-Schmidt, Ján Cochleus, Augustín Marius, Konrád Wimpina, Konrád Colli, Medardus. Cisár listom povolal k spolupráci aj Erazma, ktorý však neprišiel, ale poslal svoje dobrozdanie dosť priaznivé evanjelickej veci.

Už prvé tri mená stačia, aby sme mali predstavu, v akom duchu vypracovali Podvrátenie. Keď si k nim primyslíme Campegia, ktorý by celú vec bol najradšej riešil brachiálnou mocou, pochopíme, aké búrkové oblaky sa začali zháňať nad evanjelikmi. A to tým viac, že pri tvorení Konfutácie vylúčili vplyv mierne a evanjelikom naklonené stavy a ich poradcov. Komisia pri svojej práci upotrebila množstvo spisov napísaných proti Lutherovi a jeho učeniu, ako aj jednotlivé úvahy proti Vierovyznaniu. Prvý náčrt Konfutácie, 12. júla odovzdaný, cisár odmietol ako priveľmi polemický a veľmi obširný (mal 280 listov), s tým, že Konfutáciu treba napísať len na 12 listoch. Vypracovanie Konfutácie sa preťahovalo, lebo cisár ju kázal prepracovať vari sedemkrát. Konečne 3. augusta ju v mene cisárovoho prečítal jeho kancelár, a to v tejže

dvorane, kde sa čítalo i Vierovyznanie. Cisár tým, že ju predložil snemu vo svojom mene, sa zainteresoval do náboženskej otázky ako zúčastnená strana a nie ako objektívny sudca-rozhodca, ako bol dával nádej v Povolání na snem. Aj Konfutácia bola v nemeckej a latinskej reči. Rad radom články Augustány alebo zavrhovala, alebo schvaľovala. Schválila články: 1., 3., 8., 9., 16., 17., 18., 19., čiastočne schválila články: 2., 4., 5., 6., 10., 11., 12., 13., 14., 15. Úplne zavrhl články 7., 20., 21. a celú druhú časť. Jej argumenty sa opierali o cirkevných Otcov, o rozhodnutia cirkevných snemov a o ustanovenia o dogmy rímskej cirkvi, a len veľmi zriedka o Písmo Sväté. Keď Konfutáciu prečítali, cisár žiadal evanjelikov, aby ju prijali, pretože je kresťanská a tak zostavená, že ju nemožno podvrátiť ani odmietnuť. V opačnom prípade „ako najvyšší správca a ochranca cirkvi musel by siahnuť k iným prostriedkom.“

K Apológii

Evanjelikov nezastrašili ani cisárove hrozby ani tvrdý tón Konfutácie. Melanchthon píše, že vládár (Filip Hessenský) sa cíti celkom dobre, a že mu doslova toto povedal: „Je ochotný kvôli pokoju prijať i veľmi ťažké podmienky, keď to bude bez pohanenia a ujmy evanjelia.“¹² Luther posilňoval svojich spolubojovníkov v Augsburgu. 15. júla píše Jonášovi, Spalatínovi, Melanchthonovi a J. Agricolovi: „Otcovia, Otcovia, Otcovia, cirkev, cirkev, cirkev, zvyk, obyčaj! — toto budete počúvať, ale nič z Písma. A cisár, dôverujúc týmto rozhodcom a svedkom, rozhodne proti vám.“ Zaujímavé je jeho stanovisko: „Naša vec je hotová, v nej už nič nebudete môcť zlepšiť ani pridať!“ A dodáva: „Preto v mene Pánovom prepúšťam vás z tohto ríšskeho snemu . . . Domov, domov podťte!“¹³ Evanjelické stavy si hneď po prečítaní Konfutácie pýtali jej odpis, ako ony boli dali viacerým katolíckym stavom (cisára ani nespomínajúc) odpisy Vierovyznania. Cisár však otáľal s odpoveďou a len po dvoch dňoch im slúbil dať Konfutáciu s podmienkou, že ju nedajú ani vytlačiť ani odpísať. Keďže sa pri tejto podmienke nedohodli, nedostali ju do rúk. Snem potom zriadil výbor, pozostávajúci z dvoch kniežat, dvoch kniežacích radcov a z troch teológov z oboch strán, aby pokračoval vo vyjednávaní. Na evanjelickú stránku naliehali viaceré kniežatá, aby sa hľadela dohodnúť a tak umožnila pokojné riešenie. Za týchto bezvýsledných vyjednávačiek Filip Hessenský, v srdci ktorého nevyhasol plameň odvahy, tajne opustil snem a odišiel domov, nechajúc odkaz mestám: „Povedzte mestám, aby neboli babami, ale mužmi. Nijaké nebezpečenstvo nám nehrozí, keď je Boh na našej strane.“

Zostavenie

Evanjelické stavy po prečítaní Konfutácie dali najavo, že na ňu odpovedia. Po viacerých poradách 18. augusta zverili napísanie Apologie (Obrany) Melanchthonovi, ktorému pri tom mali pomôcť aj iní teológovia. Melanchthonovi podkladom na vypracovanie boli poznámky urobené najmä Camarárom a Jonášom pri čítaní Konfutácie. Melanchthon touto prácou vykonal veľké dielo a nesmiernu službu reformácii. Jasnými logickými dôvodmi opierajúc sa i o výpovede Otcov, no najmä o Písmo Sväté, z jednej strany podvracal a odmietal tvrdenia Konfutácie, z druhej zas bránil a dokazoval správnosť a čistotu učenia Vierovyznania v porovnaní s učením cirkvi. Prirodzene, články protivníkmi schválené v Obrane spomenul len nakrátko. Najvyššiu pozornosť venoval obráteniu napadnutých a zavrhnutých článkov, predovšetkým učenia o ospravedlnení. Pri Obrane je zrejmá najmä Melanchthonova schopnosť osvojiť si a formulovať učenie typicky luteránske, i keď on sám sa osobne od neho v niektorých jednotlivostiach odchyľoval. Obdivuhodná je rýchlosť, s akou napísal tento spis, jedinečný svojou dôkladnosťou a kresťanskou vrúcnosťou. V ňom spája hlbokú znalosť Písma Svätého s rovnakou znalosťou cirkevných Otcov. Za jeden mesiac, od 18. augusta do 20. septembra, bol s ním hotový. Na rozdiel od Augustány, ktorá je čo do výrazov odmeraná a chladná, orientovaná viac na myseľ, podávajúca učenie zhustene, vážiac každý užitý výraz, v Apológii sa dá cítiť teplo a vrúcnosť úprimne veriaceho srdca, pulzujúceho pravdou Božou, ktorú s celou rozhodnosťou bráni, usilujúc sa získať pre ňu aj protivníkov. Škála Melanchthonových argumentov je široká v rozpätí od jasných, logicky bezvadných dôvodov, až po teplé citové vplyvanie raz nevtieravo ladené, inokedy vysoko vzrušené až do prorockých vízií sa prelievajúce.

Predloženie

Na zasadaní snemu 22. septembra bolo prečítané rozhodnutie ríše o veciach viery. Toto prvé rozhodnutie bolo umiernené a dávalo evanjelikom čas na rozmyslenie do 15. apríla 1531. Kancelár Brück v mene saského kurfista a celej evanjelickej strany protestoval proti slovám rozhodnutia, že Vierovyznanie bolo „svätým evanjeliom a Písmom dostatočne podvrátené a zamietnuté“, a pritom odovzdal cisárovi Apológiu Vierovyznania. Prevzal ju pfalcký gróf Fridrich. Avšak aj cisár vystrel ruku, že ju vezme. Kráľ Ferdinand mu ju však odtiahol a pošepkal pritom niekoľko slov do ucha. Na to cisár odmietol prijať spis s odôvodnením, že svoju mienku už vyjadril a pri nej zostáva. Deň na to odišiel z Augsburgu saský kurfirst, ponechajúc na sneme len svojich

poradcov. Podobne v septembri a októbri opustili snem aj ostatné evanjelické stavy. Snem potom v ich neprítomnosti (ako aj vo Wormsi) vydal 19. novembra druhé rozhodnutie ríše o veciach viery, omnoho tvrdšie. Žiada evanjelikov, aby sa navrátili k dogmám rímskej cirkvi a zanechali všetky novoty. Nariaduje zachovať Wormský edikt a znova potvrdzuje, že Konfutácia úplne porazila Vierovyznanie. Sľubuje však do dvoch rokov zvolať všeobecný cirkevný snem, na ktorom by sa vyriešila náboženská otázka.

Symbol

Melanchthon už pri návrate zo snemu opravoval text Apológie, zostavený v chvate, aby ho mohol vydať tlačou a pred verejnosťou obrániť evanjelické učenie. Koncom apríla 1531 vyšlo toto „editio princeps“ úplne prepracované, čo bolo umožnené aj tým, že už mal v rukách text Konfutácie. Latinský text vypracoval Melanchthon sám, nemecký Justus Jonas. Avšak nemecký text nie je jednoduchý preklad latinského. Keďže Melanchthon spolupracoval s Jonášom pri tomto texte, urobili v ňom zmeny a dodatky, ktoré latinský text nemá. A tak nemecký text má samostatný význam. Text tohoto prvého vydania prevzali do Liber concordiae. Náš text je preklad latinskej verzie Apológie. Číslovanie článkov a ich nadpisy pripojili len v neskorších vydaniach z praktických dôvodov. Katolíci namietali proti pomenovaniu „Apológia“ a žiadali dať spisu meno „Assertio“ (Tvrdenie), čo však evanjelici odmietli. Toto prvé vydanie — nie pôvodný náčrt cisárovi

predložený — už roku 1532 na Schweinfurtskom konvente prijali za vierovyznanskú knihu a roku 1537 v Šmalkaldách spolu s Vierovyznaním podpísali.